

СТАТУТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄЗДАТНОСТІ ЦИХ ГРОМАД

Актуальність питання зумовлена реформою місцевого самоврядування, що розпочата зараз в Україні. В реформованій політичній та адміністративній системі України територіальним громадам відводиться роль базових елементів, а центральні органи влади анонсують свою підтримку в перетворенні цих громад **на дієздатні та спроможні**.

Однак, посилення дієздатності громад передбачає не лише надання додаткових повноважень органам місцевого самоврядування та фінансову децентралізацію, але й всебічний розвиток місцевої демократії. Тому особливої важливості набуває політика впровадження механізмів демократії участі на місцевому рівні, які надають членам територіальних громад реальну можливість впливати на вирішення місцевих проблем.

Метою реформи децентралізації має бути не лише створення нової системи місцевого самоврядування, але й фундаментальне переосмислення самих принципів здійснення публічної влади в Україні, заміна декларативності практичними діями, спрямованими на побудову влади на засадах гуманізму, реального народовладдя, відкритості, демократизму, верховенства права та законності.

Успіх реформи децентралізації та реформування політичної та соціально-економічної системи країни у цілому залежить від створення нового формату взаємодії влада – громада, який передбачає залучення до процесу змін активних членів громади. Повноцінне партнерство через форми демократії участі має замінити ситуативну та формально-демонстративну взаємодію, яку ми зазвичай спостерігаємо сьогодні. В перспективі таке партнерство дозволить ефективно вирішувати проблеми місцевого розвитку, що має значно знизити протестну активність та підвищити соціальну мобільність громадян.

Розвиток місцевої демократії участі сприятиме також відходу від патерналістського сприйняття українцями публічної влади, допоможе громадянам усвідомити себе суб'єктами місцевої політики і розвиватиме їх відповідальність та ініціативність.

Згідно з українським законодавством, більшість процедур безпосередньої демократії регулюються на рівні **статутів територіальних громад**. Тому ухвалення якісних статутів територіальних громад є вкрай важливим для ефективного проведення реформи децентралізації та розвитку демократії на локальному рівні.

Статут має стати ефективним засобом саморегуляції об'єднаної територіальної громади, може допомогти регламентувати відносини як між громадами, що об'єднались, так і між громадою та місцевою владою.

В окремих територіальних громадах існують побоювання, що в результаті об'єднання їх інтереси не будуть враховані органами місцевого самоврядування об'єднаної громади, а бюджетні кошти будуть нерівномірно розподілені між великими та малими громадами¹.

Також спостерігається спротив громад об'єднанню через побоювання, що влада об'єднаної громади не буде узгоджувати із громадою рішення із

¹Добровільне об'єднання територіальних громад: особливості сприйняття реалізації закону в Одеській області. Аналітична записка. - <http://ngopic.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/admin-terr-reforma-zvit.pdf>

землевідведення, побудові виробництв, розташування та діяльності об'єктів соціальної інфраструктури.

Враховуючи, що на сьогодні органи місцевого самоврядування не досягли значного успіху в комунікації зі своїми громадами, наївно вважати, що ради об'єднаних громад діаметрально протилежно змінять свої підходи до комунікації із людьми і почнуть налагоджувати діалог. За цих умов права територіальних громад мають бути нормативно закріплені й гарантовані – як на рівні закону, так і на рівні статутів громад.

Ще однією потенційною проблемою для громад, що об'єднуються, може стати розмитість **повноважень старост**. Законом «Про добровільне об'єднання територіальних громад» недостатньо чітко визначаються обов'язки та права старости як головного представника інтересів громади. Також не прописаний механізм його відкликання, не зазначені механізми консультацій старост із громадами. Ці питання також мають бути конкретизовані у статутах територіальних громад.

У статуті об'єднаної територіальної громади обов'язково мають бути прописані й чіткі механізми **взаємодії між громадами**, їх права та обов'язки, враховуватись історичні, національно-культурні, соціально-економічні особливості. Закріплення в статуті правил кооперації громад та механізмів громадської участі дозволить мінімізувати ризики виникнення конфліктів та протестів – як між сусідніми громадами, які об'єднались, так і між владою і членами територіальної громади.

Активність громадян повинна проявлятися не стільки у проведенні мітингів та протестних акцій, скільки участь у прийнятті та виконанні важливих для громади рішень. Форми цієї участі мають бути чітко, процедурно та зрозуміло прописані в статутах територіальних громад та **окремих положеннях**. Члени територіальної громади мають бути інформовані про своє право брати участь у житті громади та про механізми цієї участі.

Законодавче врегулювання форм місцевої демократії в Україні

В статті 140 Конституції України визначено, що «місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою в порядку, встановленому законом, як **безпосередньо**, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи»¹.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні»² передбачені наступні форми безпосереднього самоврядування: місцевий референдум, місцеві ініціативи, громадські слухання, загальні збори громадян.

Згідно із цим Законом, порядок призначення та проведення місцевого референдуму має визначатись окремим законом про референдуми; порядок підготовки і проведення загальних зборів – окремим законом та статутом територіальної громади; порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади; порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади.

Тобто, статут територіальної громади є важливим нормативним джерелом регулювання загальних зборів та місцевих ініціатив, а для громадських слухань він є єдиним таким джерелом.

Разом із тим ст. 19 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначає, що «орган місцевого самоврядування на основі Конституції України та в межах цього Закону **може прийняти** статут територіальної громади села, селища, міста». Тобто,

¹Конституція України. - <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page3>

²Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

ця норма не зобов'язує органи місцевого самоврядування ухвалювати статuti і носить виключно рекомендаційний характер.

Таким чином, ухвалення статуту територіальної громади є скоріше актом доброї волі органу місцевого самоврядування, а не його обов'язком, що ставить під загрозу наявність в кожній територіальній громаді правових механізмів реалізації права громадян на безпосереднє самоврядування.

Що стосується наявності чинних статутів у територіальних громадах, то станом на червень 2015 року, за даними обласних управлінь юстиції, статuti ухвалені та зареєстровані менше ніж у 20 % територіальних громад (дані уточнюються)¹. Це свідчить, що практично 80 % населення України позбавлено реальної можливості брати участь у вирішенні питань місцевого значення.

У цьому зв'язку виникає питання щодо **рівня усвідомлення** органами та посадовими особами місцевого самоврядування важливості розробки та ухвалення якісних статутів територіальних громад.

Дослідження, проведене в південних та північних районах Одеської області ГО «Сприяння міжкультурному співробітництву»² виявили, що попри наявність статутів територіальних громад у населених пунктах, голови яких увійшли до вибірки зазначали, що їх сутність незрозуміла, а відтак, – статuti не часто слугують основою ухвалення рішень щодо розвитку громади.

Варто також констатувати достатньо низький рівень активності громадян, їх недостатню готовність приймати участь у процесі прийняття рішень на місцевому рівні³.

Разом із тим, можна відзначити й успішні практики використання механізмів демократії участі для вирішення проблем місцевого значення. Окремі громадські організації та активісти за допомогою механізмів місцевої ініціативи та громадських слухань впливають на прийняття важливих для громади рішень та домагаються реалізації суспільно значущих проектів⁴.

Аналіз статутів територіальних громад, де діють регіональні ресурсні центри та партнерські організації ВГО АССН

Актуальним також залишається питання якості чинних статутів територіальних громад щодо демократичності закріплених в них процедур громадської участі. Експерти ВГО АССН проаналізували статuti територіальних громад, де діють регіональні ресурсні центри розвитку самоорганізації та інших форм місцевої демократії на предмет можливості практичного використання закріплених в них форм місцевої демократії.

¹ВГО АССН були надіслані запити до всіх обласних управлінь юстиції щодо отримання публічної інформації щодо кількості зареєстрованих в області статутів територіальних громад. Відповіді поки що надійшли не від усіх.

² Дослідження проведено методом аналізу відкритих джерел інформації, трьох фокус-групових опитувань представників громад в південних і північних районах Одеської області, а також включеного спостереження під час семінарів в рамках проекту «Українська миротворча школа», які було проведено для органів місцевого самоврядування Болградського, Татарбунарського, Ізмаїльського, Ренійського та Кілійського районів за участі 53 представники вказаних громад. <http://ngopic.org.ua/wp-content/uploads/2015/07/admin-terr-reforma-zvit.pdf>

³ За даними всеукраїнського соціологічного дослідження, проведеного Міжнародним республіканським інститутом (IRI), кількість опитаних, які приймали участь у громадських слуханнях за останні 2 роки, не досягала навіть 10% (опитування проходило в 22 областях України, обсяг вибірки склав більше 17 000 респондентів). http://www.iri.org/sites/default/files/wysiwyg/2015-05-19_ukraine_national_municipal_survey_march_2-20_2015.pdf.

⁴ ОСН «Перлина гаю» м. Вознесенська через прописану в Статуті процедуру місцевої ініціативи реалізував два важливих для громади інфраструктурних проекти: <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2015/05/bro05.pdf>

Такому аналізу піддано статuti територіальних громад міст Артемівська, Дніпропетровська, Києва, Луцька, Львова, Миколаєва, Одеси, Рівного, Северодонецька та Херсона. Аналізувались норми, що регулюють порядок використання таких форм місцевої демократії, як громадські слухання, місцеві ініціативи, загальні збори, консультації з громадськістю, створення та діяльність органів самоорганізації населення (ОСНів).

Результати аналізу внесені в оціночну таблицю 1 (див. нижче). У таблиці знаком «–» позначено випадки відсутності у статуті норм, які мають регулювати ту чи іншу форму місцевої демократії; знаком «+» – випадки, коли необхідна норма є у наявності, але вона викладена формально і неповно; знаком «++» відмічено випадки, коли наявні норми лише частково, неповно регламентують процедури; знаком «+++» позначено норми, які на думку експертів, належно регламентують процедури і створюють дієздатні механізми громадської участі.

Аналіз згаданих статутів виявив, що усі вони мають як типові так і індивідуальні недоліки у частині регуляції форм демократії участі. В більшості статутів процедури внесення членами територіальної громади місцевої ініціативи та ініціації проведення громадських слухань, організації загальних зборів прописані нечітко та потребують деталізації і доповнення, зокрема в частині порядку реалізації пропозицій, висунутих учасниками громадських слухань та загальних зборів.

Серед основних типових недоліків проаналізованих статутів територіальних громад необхідно відзначити такі:

- **Ускладнення процедури внесення місцевої ініціативи членами територіальної громади.** Наприклад, для внесення ініціативи на розгляд Одеської та Рівненської міської ради ініціативній групі необхідно зібрати 5 000 підписів, Львівської – 750, Северодонецької – 10 % від загальної кількості виборців, що складає 1 100 городян. У Статуті територіальної громади Рівного також міститься норма, за якою кількість членів ініціативної групи, яка вносить місцеву ініціативу, має складати 1 000 членів територіальної громади.

- **Ускладнення процедури ініціації громадських слухань членами територіальної громади.** В Рівному кількість членів ініціативної групи для скликання громадських слухань є завищеною і складає 1 000 городян. В Северодонецьку процедура ініціювання громадських слухань членами територіальної громади ускладнена тим, що ініціативна група територіальної громади в кількості 20 осіб має бути обрана на зборах членів громади. Процедура обрання членів ініціативної групи не прописана. Ще одна ускладнююча норма в цьому Статуті – завищена, на думку експертів, кількість підписів на підтримку місцевої ініціативи (1 000).

- **Члени територіальної громади не внесені в перелік суб'єктів ініціативи проведення громадських слухань та загальних зборів.** Наприклад, в Статуті територіальної громади міста Миколаєва процедура проведення загальних зборів містить норму, згідно з якою, ініціаторами скликання загальних зборів можуть бути лише міський голова, виконавчий комітет Миколаївської міської ради або ОСН. В Статуті територіальної громади Рівного зазначено, що у разі ініціювання загальних зборів з питання загальноміського значення ініціювати їх можуть лише посадові особи місцевого самоврядування, визначені міським головою або Рівненською міською радою, що позбавляє членів територіальної громади можливості ініціювати проведення загальних зборів. Схожа норма міститься і в Статуті територіальної громади міста Северодонецька.

- **Нечіткість процедури проведення громадських слухань та реалізації місцевих ініціатив.** В Статуті Луцької та Дніпропетровської територіальних громад вищезазначені механізми демократії участі не прописані, процедура організації громадських слухань представниками громади викладена формально, є розмитою та нечіткою.

• **Наявність в статутах норм, які дозволяють міській раді ігнорувати рішення загальних зборів та громадських слухань.** Зокрема, В Положенні про загальні збори громадян у м. Львові, яке є невід'ємною частиною Статуту, в п. 4. розділу III «Розгляд рішень загальних зборів громадян» зазначається: якщо орган чи посадова особа міської ради не вважають за можливе враховувати рішення загальних зборів, про це має бути подана вмотивована відповідь на ім'я міського голови та голови загальних зборів. Цей пункт, вочевидь, звужує можливість впливу громади на вирішення питань місцевого значення через процедуру загальних зборів. При цьому порушуються норми законодавства, згідно з якими рішення загальних зборів враховуються органами місцевого самоврядування в їх діяльності¹, ці органи зобов'язані розглянути ці пропозиції. Рішення зборів проводяться в життя головами відповідних рад, їх виконавчими органами, органами самоорганізації населення². Сам процес розгляду передбачає залучення ініціативної групи, яка повинна обґрунтувати позицію учасників загальних зборів. Також не вказаний механізм опротестування відмови ОМС розглядати рішення загальних зборів.

При цьому слід позитивно відзначити **конструктивну норму**, яка міститься в статуті територіальної громади м. Миколаєва, згідно з якою ініціювати громадські слухання та місцеві ініціативи можуть громадські об'єднання і некомерційні організації (не менш як 5), а також підприємства, установи й організації усіх форм власності, розташовані на території м. Миколаєва (не менш як 5). З ініціативи членів територіальної громади м. Миколаєва для проведення громадських слухань потрібно зібрати не менше як 500 підписів.

Висновки та рекомендації

Зроблений аналіз статутів територіальних громад 10 міст України, на базі яких діють ресурсні центри ВГО АСОН, дає підстави стверджувати, що сьогодні розвиток місцевої демократії в Україні, зокрема перспектива розширення участі громадськості у вирішенні питань місцевого значення **залежить виключно від доброї волі органів місцевого самоврядування**, які розробляють та ухвалюють статuti територіальних громад. При цьому низька кількість вже прийнятих статутів та неналежна якість значної частини з них свідчить, що переважна більшість територіальних громад практично позбавлена можливості участі у формуванні та реалізації місцевої політики, використовуючи громадські слухання, місцеві ініціативи, загальні збори та інші форми безпосередньої демократії.

Слід також зазначити, що далеко не всі міські голови та органи місцевого самоврядування розуміють сутність, перспективність та важливість розвитку форм демократії участі та налагодження конструктивного діалогу із громадою. Тому, актуальним залишається **проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи в громадах** щодо важливості ухвалення статутів територіальних громад.

На думку експертів ВГО АСОН, суттєво стимулювати процес ухвалення статутів територіальних громад дозволить розробка та оприлюднення типових статутів сільських та міських територіальних громад, які міститимуть ретельно пророблені механізми демократії участі.

Зокрема, статут територіальної громади повинен стати одним із основних регулюючих документів об'єднаних територіальних громад, оскільки на законодавчому рівні механізми впливу громад, що об'єднались, на рішення місцевої влади після об'єднання не прописані.

¹ Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 8.

² Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні: Постанова Верховної Ради України від 17.12.1993 № 3748-XII. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3748-12>

Нагальною є також конкретизація в цих статутах механізмів взаємодії старост із громадами міст, сіл та селищ, що об'єднались, і інтереси яких вони представляють.

Олександра КАЛАШНІКОВА,
*аналітик ВГО «Асоціація сприяння
самоорганізації населення»*

№	Територіальна громада	Статут затверджено (дата, №)	Статут зареєстров. (дата, №)	Наявність та повнота механізмів прямої демократії					Коментар
				Громадські слухання	Місцеві ініціативи	Загальні збори	Консультації з громадськістю	Створення та діяльність ОСНів	
1	Артемівськ	№5/28-581 від 26.03.2008	№31/1 від 24.04.2008	+	+	+	-	+	Порядок проведення громадських слухань, місцевих ініціатив, загальних зборів, ОСН визначається окремими Положеннями про громадські слухання у місті Артемівську, що затверджуються рішеннями міської ради. Тексти Порядків відсутні на сайті міської ради. Розділ консультації з громадськістю відсутній.
2	Дніпропетровськ	Тривають обговорення змін до Статуту		+	+	+	-	+++	Процедури внесення членами територіальної громади місцевої ініціативи та ініціації проведення громадських слухань, загальних зборів прописані не чітко та потребують значного розширення. Розділ, присвячений організації та роботі ОСНів є достатньо детальним та повним, із зазначенням процедур та повноважень. Розділ консультації з громадськістю відсутній.
3	Київ	№371/1805 від 28.03.2002	№14/5 від 02.02.2005	+	+	+	-	+	Процедури внесення членами територіальної громади місцевої ініціативи та ініціації проведення громадських слухань, загальних зборів прописані не чітко та потребують значного розширення. Розділ ОСН містить визначення ОСНу та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не

									вказані. Розділ консультації з громадськістю відсутній.
4	Луцьк	№3 від 23.08.2007		+	+	+	+	+	<p>Статут містить норму про консультаційне опитування громадян, по суті, це єдина форма консультації з громадськістю, затверджена Статутом. Результати опитування громадян є обов'язковими для розгляду, але не мають обов'язкового характеру. Якщо проект рішення міської ради не відповідає результатам консультативного опитування, то таке рішення може бути прийняте не менш як двома третинами від загального складу депутатів міської ради.</p> <p>Процедура проведення загальних зборів прописана не чітко і потребує уточнень, зокрема в частині реалізації рішень загальних зборів. В Статуті лише зазначено, що рішення загальних зборів, які стосуються ОМС та посадових осіб носять консультаційний характер. Не чітко прописана процедура ініціювання загальних зборів, з чієї ініціативи вони можуть бути організовані та яка кількість громадян може увійти до робочої групи.</p> <p>Процедури реалізації місцевих слухань та ініціатив потребують розширення та уточнення в частині деталізації поетапності їх проведення.</p> <p>Зауваження до розділу ОСН: розділ містить визначення ОСН та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не вказані.</p>
5	Львів	№ 1649 від 28.03.2002		+	++	++	+	+	<p>Зауваження по процедурі скликання Загальних зборів:</p> <p>В Положенні про загальні збори громадян у м. Львові, яке є невід'ємною</p>

									<p>частиною Статуту в п.4. розділу III Розгляд рішень загальних зборів громадян зазначається, що якщо орган чи посадова особа міської ради не вважають за можливе враховувати рішення загальних зборів, про це має бути подана вмотивована відповідь на ім'я міського голови та голови загальних зборів.</p> <p>Цей пункт значно звужує можливість впливу громади на вирішення питань місцевого значення через процедуру загальних зборів.</p> <p>Оскільки, рішення загальних зборів, які стосуються органів місцевого самоврядування (ОМС) або посадових осіб є обов'язковими для розгляду ОМС. Сам процес розгляду передбачає залучення ініціативної групи, яка повинна обґрунтувати позицію учасників загальних зборів.</p> <p>Також не вказаний механізм опротестування відмови ОМС розглядати рішення загальних зборів.</p> <p>Зауваження до порядку внесення представниками територіальної громади місцевої ініціативи.</p> <p>Кількість необхідних підписів для внесення місцевої ініціативи (750 членів громади) завищена. Оптимальна кількість 2 для обласного центру 200 підписів.</p> <p>Зауваження до розділу ОСН: розділ містить визначення ОСНу та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не вказані.</p> <p>Згідно за Статутом, Львівська міська рада може створити консультативно-дорадчий орган для підвищення якості проектів рішень. Однак, в Статуті не прописана процедура створення цього консультаційного органу.</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

6	Миколаїв	№ 36/4 від - 03.09.2009 Працює робоча група по внесенню змін до Статуту у розділі регулювання процедури місцевих слухань.		++	+	+	+	+++	<p>Процедура реалізації місцевих слухань прописана достатньо детально. Конструктивною є норма, згідно з якою ініціювати громадські слухання та ініціативи можуть громадські об'єднання і некомерційні організації (не менш як 5); підприємства, установи й організації усіх форм власності, розташованих на території м. Миколаєва (не менш як 5). З ініціативи членів територіальної громади м. Миколаєва потрібно зібрати не менше як 500 підписів.</p> <p>Процедури внесення місцевої ініціативи потребує значного розширення.</p> <p>В процедури проведення загальних зборів норма, згідно ініціаторами скликання загальних зборів можуть бути лише міський голова, виконавчий комітет Миколаївської міської ради або орган самоорганізації населення.</p> <p>Консультації з громадськістю, згідно із Статутом, може відбуватись через створення консультативно-дорадчої ради, до складу якої входять громадські організації та осередки політичних партій міста Миколаєва. Скликання та проведення засідань консультативно-дорадчої ради покладається на профільну постійну комісію міської ради, функціональною направленістю якої є зв'язки міської ради з громадськістю.</p> <p>Розділ, присвячений організації та роботі ОСНів є достатньо детальним та повним, із зазначенням процедур та повноважень.</p>
7	Одеса	№1240-VI від 25.08.2011	№1 від 07.10.2011	+++	+	+	++	+	<p>Процедури внесення місцевої ініціативи значно ускладнена кількістю необхідних підписів (5000), для внесення змін до діючого Статуту – 50000.</p> <p>Процедури реалізації місцевих слухань та ініціатив прописані</p>

									<p>достатньо детально.</p> <p>Зауваження до розділу ОСН: розділ містить визначення ОСН та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не вказані.</p> <p>Консультації з громадськістю, згідно зі Статутом, передбачають участь членів територіальної громади в консультаційних радах при міській раді. Розділ достатньо повний, містить процедуру формування консультаційних рад та регламент їх роботи.</p> <p>Процедура скликання загальних зборів прописана достатньо детально.</p>
8	Рівне			+	+	+	-	+	<p>Зауваження до порядку внесення представниками територіальної громади місцевої ініціативи.</p> <p>Кількість членів ініціативної групи 1000 членів територіальної громади та кількість необхідних підписів для внесення місцевої ініціативи 5000 членів громади значно завищена. Оптимальна кількість членів ініціативної групи – 5 осіб, кількість підписів для обласного центру 200.</p> <p>Процедура ініціювання громадських слухань членами територіальної громади ускладнена великою кількістю необхідних членів ініціативної групи (1000 осіб).</p> <p>Ускладнена процедура скликання загальних зборів – збори мешканців міста скликаються на вимогу не менше як тисячі членів територіальної громади. В Статуті зазначено, що у разі ініціювання загальних зборів з питання загальноміського значення ініціювати їх можуть лише посадові особи місцевого самоврядування, визначеними міським головою або Рівненською міською радою, ця норма позбавляє членів територіальної громади можливості</p>

									ініціювати загальні збори. Зауваження до розділу ОСН : розділ містить визначення ОСН та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не вказані.
9	Сєвєродонецьк	Проект	-	+	+	+	+	+	<p>Процедура ініціювання громадських слухань членами територіальної громади ускладнена наступною нормою - ініціативна група членів територіальної громади в кількості 20 має бути обрана на зборах членів громади. Процедура обрання членів ініціативної групи не прописана. Ще одна ускладнююча норма велика кількість підписів на підтримку ініціативи (1000).</p> <p>Процедури внесення місцевої ініціативи значно ускладнена кількістю необхідних підписів – 10% від кількості виборців (у випадку Сєвєродонецька – 11 тис.).</p> <p>Консультації з громадськістю, згідно зі Статутом, передбачають участь членів територіальної громади в громадських радах та дорадчих органах при міській раді. Процедура формування консультаційних рад та регламент їх роботи прописується в окремому Положенні, яке затверджує міськрада.</p> <p>Розділ по ОСН містить визначення ОСН та посилання на закон, процедури створення та функціонування ОСНів не вказані.</p> <p>Процедура ініціації та проведення загальних зборів прописана достатньо детально, але відсутня можливість ініціювати громадянами загальні збори з питань, які стосуються всієї територіальної громади. Рішення загальних зборів носить лише рекомендаційний характер.</p>

10	Херсон	№ 357 від 05.09.2003		+++	++	++	—	—	<p>Процедура ініціювання громадських слухань, місцевої ініціативи, загальних зборів членами територіальної громади прописана чітко, детально та процедурно в окремих Положеннях.</p> <p>Однак, положення про місцеві ініціативи містить норму, згідно з якою ініціативу треба узгоджувати із юридичним відділом міськради.</p> <p>Розділ про ОСН відсутній.</p> <p>Розділ консультації з громадськістю відсутній.</p>
----	--------	-------------------------	--	-----	----	----	---	---	--

Умовні позначки:

- норма відсутня;
- + норма є у наявності, але формальна і неповна;
- ++ норма частково регламентує процедури, але містить пробіли;
- +++ норма повністю регламентує процедури і створює механізм.